

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Stanisław Zabłocki (przewodniczący)
SSN Barbara Skoczowska (sprawozdawca)
SSA del. do SN Jacek Błaszczuk

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jacka Radoniewicza
w sprawie J. A.

skazanego z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 23 września 2016 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w R.

z dnia 16 października 2015 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w R.

z dnia 29 czerwca 2015 r.,

**oddala kasację, a kosztami sądowymi postępowania
kasacyjnego obciąża skazanego J. A.**

UZASADNIENIE

J. A. został oskarżony o to, że:

I. w okresie od końca listopada 2014 r. do dnia 22 grudnia 2014 r. w datach bliżej nieustalonych w R. w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru przemocą polegającą na uderzaniu pięścią w twarz, szarpaniu za włosy oraz przytrzymywaniu za ręce i głowę, wielokrotnie doprowadził swoją żonę D. A. do obcowania płciowego,
to jest o przestępstwo z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

2. w okresie od końca 2008 r. daty bliżej nieustalonej do dnia 4 marca 2009 r., od wiosny 2010 r. daty bliżej nieustalonej do dnia 17 października 2013 r., od marca 2014 r. daty bliżej nieustalonej do dnia 22 grudnia 2014 r. w R. znęcał się psychicznie i fizycznie nad żoną D. A. w ten sposób, że bez powodu wszczynał awantury domowe, ubliżał jej słowami wulgarnymi, zmuszał do picia alkoholu, groził pobiciem i pozbawieniem życia, uniemożliwiał wyjście z mieszkania, bił pięściami po twarzy oraz szarpał za włosy i kopał po ciele, przy czym w okresie od końca listopada 2014 roku daty bliżej nieustalonej do dnia 22 grudnia 2014 r. w R. dokonał uszkodzenia jej ciała, w wyniku czego D. A. doznała obrażeń szczegółowo opisanych w zarzucie,

to jest o czyn z art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy w R., wyrokiem z dnia 29 czerwca 2015 r., sygn. II K .../15:

I. uznał J. A. za winnego popełnienia zarzucanych mu aktem oskarżenia czynów i za czyn z punktu I skazał go na podstawie art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. wymierzając na podstawie art. 197 § 1 k.k. karę 2 lat pozbawienia wolności, a za czyn z punktu II skazał go na podstawie art. 207 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. wymierzając na podstawie art. 207 § 1 k.. w zw. z art. 11 § 3 k.k. karę roku pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzył J. A karę łączną 2 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności;

III. na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności od dnia 22 grudnia 2014 r. do dnia 11 czerwca 2015 r.;

Apelację od tego wyroku wniósł oskarżony J. A. zaskarżając go w całości i zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

- a) art. 11 § 2 k.k. poprzez jego zastosowanie do dokonania kwalifikacji prawnej czynu określonego w punkcie II aktu oskarżenia w sytuacji, gdy skutek przypisanego oskarżonemu przestępstwa znęcania, określony w art. 157 § 2 k.k. mieści się w znamionach czynu stypizowanego w art. 207 § 1 k.k.;
- b) art. 11 § 2 kk poprzez jego niezastosowanie do dokonania kwalifikacji prawnej czynów określonych w pkt I i II aktu oskarżenia w sytuacji, gdy z ustaleń

faktycznych poczynionych przez Sąd Rejonowy wynika, że zachowania oskarżonego podjęte w okresie od końca listopada 2014 r. do 22 grudnia 2014 r. stanowiły jeden czyn zabroniony, wypełniający znamiona przestępstw z art. 207 § 1 k.k. oraz art. 197 § 1 k.k.

2. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, mianowicie:

- a) art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k. poprzez niezrozumiałe, dowolne przyjęcie za podstawę orzeczenia o karze rozważań dotyczących zachowania D. P., a więc osoby niebędącej stroną w niniejszej sprawie;
- b) art. 424 § 1 k.k. poprzez niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku, co mogło skutkować przyjęciem błędnej kwalifikacji prawnej, o której mowa w zarzucie 1a) i 1b) apelacji.

Podnosząc powyższe zarzuty oskarżony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie go za winnego popełnienia jednego czynu z art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i wymierzenie mu na podstawie art. 197 § 1 k.k. kary 2 lat pozbawienia wolności oraz zawieszenie jej wykonania na okres pięciu lat z ewentualnym oddaniem oskarżonego w okresie próby pod dozór kuratora.

Sąd Okręgowy w R., wyrokiem z dnia 16 października 2015 r., sygn. V Ka .../15, po rozpoznaniu apelacji oskarżonego, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od orzeczenia Sądu odwoławczego wniósł obrońca skazanego J. A. Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił „rażące naruszenie prawa, które miało istotny wpływ na jego treść, a mianowicie:

1. art. 433 § 2 k.p.k. i 457 § 3 k.p.k. poprzez lakoniczną i jednostronną ocenę zarzutu określonego w pkt. Ib apelacji, prowadzącą do powielenia uchybienia Sądowi Rejonowemu, znajdującego wyraz w sentencji wyroku z dnia 29 czerwca 2015 r., polegającego na niezastosowaniu do dokonania kwalifikacji prawnej czynów określonych w pkt. I i II aktu oskarżenia przepisu prawa materialnego, tj. art. 11 § 2 k.k.;
2. art. 11 § 2 k.k. poprzez jego niezastosowanie do dokonania kwalifikacji prawnej czynów określonych w pkt. I i II aktu oskarżenia, w sytuacji, gdy z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Rejonowy wynika, że zachowania

oskarżonego podjęte w okresie od końca listopada 2014 r. do 22 grudnia 2014 r. stanowiły jeden czyn zabroniony, wypełniający znamiona przestępstw z art. 207 § 1 k.k. oraz 197 § 1 k.k.;

3. art. 85 § 1 i 2 k.k. oraz art. 86 § 1 k.k. poprzez ich zastosowanie i utrzymanie wymierzonej skazanemu kary łącznej, która przy prawidłowym zastosowaniu prawa materialnego nie byłaby orzeczona.

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca skazanego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w R. w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dokonana przez Sąd Najwyższy kontrola wyroku Sądu odwoławczego w kontekście zarzutów zawartych w punkcie 1 i 2 kasacji obrońcy skazanego J. A. wykazała, że Sąd Okręgowy w R. rzeczywiście naruszył przepisy art. 457 § 3 k.p.k. oraz art. 11 § 2 k.k. Kasacja nie mogła być jednak uwzględniona, gdyż skarżący nie wykazał, aby to naruszenie mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia.

Przepis art. 457 § 3 k.p.k. jednoznacznie stanowi, że Sąd odwoławczy w uzasadnieniu swojego orzeczenia winien podać, czym kierował się wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za zasadne albo niezasadne. Prawidłowe wykonanie tego nakazu ma znaczenie nie tylko dla realizacji uprawnień strony, która wniosła apelację, ale również z punktu widzenia kontroli kasacyjnej. Analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku pozwala natomiast stwierdzić, że Sąd Okręgowy w R. nie przeprowadził w sposób rzetelny kontroli zaskarżonego apelacją oskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w R., szczególnie w sposób lakoniczny i niepełny dokonał oceny zarzutu opisanego w punkcie 1b apelacji, tj. naruszenia prawa materialnego, a mianowicie „art. 11 § 2 k.k. poprzez jego niezastosowanie do dokonania kwalifikacji prawnej czynów określonych w pkt. I i II aktu oskarżenia”.

Zauważyć należy, że orzekający w sprawie Sąd I instancji przyjął, za aktem oskarżenia, że zachowania J. A. objęte postępowaniem, stanowią dwa odrębne

przestępstwa, tj. zgwałcenia z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (czyn I) oraz znęcania się z art. 207 § 1 k.k. (czyn II) i wymierzył za nie kary jednostkowe oraz karę łączną. Sąd ten w zasadzie w ogóle nie uzasadnił podstawy prawnej swojego rozstrzygnięcia, a jedynie arbitralnie stwierdził, że oskarżony dopuścił się dwóch przestępstw mimo, iż czas, w jakim doszło do popełnienia przez oskarżonego przestępstwa z art. 197 § 1 k.k. („od końca listopada 2014 r. do dnia 22 grudnia 2014 r.”) pokrywał się w całości z czasem popełnienia przestępstwa z art. 207 § 1 k.k. („od marca 2014 r. do 22 grudnia 2014 r.”), ustalenia, że zachowania, które Sąd zakwalifikował jako czynności wykonawcze zgwałcenia stanowiły jednocześnie czynności wykonawcze znęcania (bicie pięściami po twarzy i szarpanie za włosy) oraz potraktowania powstałych u pokrzywdzonej obrażeń równocześnie jako skutek obu przypisanych przestępstw. Natomiast rozważania Sądu odwoławczego odnoszące się do podniesionego w apelacji oskarżonego zarzutu z tym związanego (zarzut 1b apelacji), są wyjątkowo krótkie, lakoniczne i nie oddają sensu problemu występującego w tej sprawie. Sąd ten jedynie stwierdził, że kumulatywna kwalifikacja przestępstw z art. 197 § 1 k.k. i z art. 207 § 1 k.k. nie jest możliwa, gdyż stanowią one rodzajowo inny typ przestępstw, chronią inne dobra oraz nie dochodzi do krzyżowania się innych znamion niż stosowanie groźby bezprawnej lub przemocy, a nadto inny jest cel działania sprawcy. Sąd odwoławczy całkowicie natomiast pominął przedstawioną przez skarżącego w apelacji argumentację prawną, popartą podanymi w niej orzeczeniami sądowymi, wskazującą na możliwość kumulatywnej kwalifikacji prawnej w takich i podobnych sytuacjach.

Przypomnieć więc należy, że zgodnie z treścią art. 11 § 1 k.k. ten sam czyn stanowić może tylko jedno przestępstwo. Stosowanie się do tej zasady zazwyczaj nie nasręcza problemów, gdy przedmiotem sprawy jest jeden czyn w sensie naturalnym, jednakże niejednokrotnie występują trudności w ustaleniu, czy zostało popełnione jedno czy też więcej przestępstw w sytuacji, gdy mamy do czynienia z czynem złożonym z wielu zachowań powiązanych ze sobą prawną (sztuczną) jednością czynu, przewidzianą przez prawo materialne. Przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 k.k., należy właśnie do tzw. konstrukcji prawnej jedności czynów, w świetle której wielokrotność powtarzających się zachowań przestępczych, skierowanych na różne dobra, stanowi jedno przestępstwo wieloczynowe. Z

literatury przedmiotu jak i z orzecznictwa wpływa natomiast wspólny wniosek, że przepis art. 207 § 1 k.k. może pozostawać w kumulatywnym zbiegu z art. 11 § 2 k.k. z szeregiem innych przepisów, w tym z art. 148 § 1 k.k., z art. 155 k.k., z art. 200 § 1 k.k., czy też z art. 197 k.k. (M. Szewczyk [w] Kodeks Karny. Komentarz. pod red. A. Zolla, Warszawa 2008, tom II, str. 734-735; A. Wąsek, J. Warylewski [w] Kodeks Karny. Część szczególna. Komentarz. pod. red. A. Wąska, Warszawa 2010, tom I, str. 1211-1216; wyroki: SA w Lublinie z dnia 12 grudnia 2007 r., II AKa 286/07, LEX nr 357225; SA w Katowicach z dnia 13 listopada 2008 r., II AKa 303/08, KZS z 2009, z. 3, poz. 48; SA w Katowicach z dnia 15 maja 2014 r., II AKa 112/14, LEX nr 1537355). Kumulatywny zbieg przepisów uzależniony będzie jednak zawsze od konkretnych okoliczności faktycznych i ustaleń dokonanych w indywidualnej sprawie.

Powyższe wskazuje, że Sąd odwoławczy rozpoznając apelację oskarżonego rażąco naruszył art. 457 § 3 k.p.k., konsekwencją czego było niezauważenie, iż Sąd I instancji, przy przyjęciu ustalonego stanu faktycznego, dopuścił się obrazy art. 11 § 2 k.k. Nie można jednak zgodzić się ze skarżącym, iż te uchybienia miały istotny wpływ na zaskarżone orzeczenie. Wpływu tego obrońca dopatruje się w skazaniu J. A. za dwa przestępstwa i wymierzenie mu dwóch odrębnych kar jednostkowych oraz kary łącznej pozbawienia wolności zamiast uznania go za winnego popełnienia jednego przestępstwa z art. 207 § 1 k.k. i art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz wymierzenia jednej kary pozbawienia wolności. Z tą argumentacją nie można się zgodzić. Skazanie za dwa odrębne przestępstwa zamiast jednego kumulatywnie kwalifikowanego, nie jest jednoznacznie niekorzystne dla skazanego, a nawet w pewnych sytuacjach procesowych może mieć wręcz pozytywny efekt. Wymierzenie kary łącznej pozbawienia wolności jest konsekwencją wymierzenia skazanemu dwóch odrębnych kar jednostkowych za dwa odrębne przestępstwa i jest zgodne z treścią art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. Nie można również upatrywać istotnego wpływu na treść zaskarżonego orzeczenia w wysokości kary łącznej pozbawienia wolności. Kara łączna 2 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności przekracza jedynie o 3 miesiące dolny próg ustawowego zagrożenia za przestępstwo z art. 197 § 1 k.k., który to przepis byłby podstawą prawną wymiaru kary. Podstawą skazania natomiast byłby również przepis art. 207

§ 1 k.k. oraz art. 11 § 2 k.k., gdyż dopiero taki kumulatywny zbieg przepisów oddawałby w pełni kryminalną zawartość bezprawnego zachowania skazanego, co w tej sytuacji musiałoby zostać odzwierciedlone w wymiarze kary pozbawienia wolności, która tym samym nie mogłaby być niższa niż kara łączna orzeczona w tej sprawie wobec J. A.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia, obciążając skazanego kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w oparciu o przepis art. 636 § 1 k.p.k.

kc